

CONSIDERACIONS INTEMPESTIVES SOBRE EL DIA 11

La millor condemna moral de la increïble atrocitat de Nova York i Washington, me la va donar una religiosa angoleesa, mentre li queia una llàgrima: "de vegades, he sentit ràbia contra els Estats Units; però el que hem patit nosaltres és tant, que no li ho desitjo a ningú, ni tan sols a aquest país que tanta culpa té del nostre calvari". Ho deia mentre la televisió passava imatges de nens palestins aplaudint l'atemptat (pobrets!, ells mamen l'odi sense saber-ho).

Recorro a aquestes paraules perquè em semblen més autoritzades que les meves, per expressar el que hauria de ser quelcom més que una simple condemna: l'estremiment per la maldat que cap en els cors humans, i per la fredor amb què actua aquesta maldat, no en un moment de ceguesa, sinó a poc a poc, dia a dia, cercant els seus objectius pas a pas.

Però és una veritat elemental que la immoralitat no s'elimina només condemnant-la. Cal examinar els seus perquè i encertar els seus remeis. En aquesta direcció van les reflexions que segueixen, sense pretendre ser exhaustives, i amb una petició prèvia de perdó si és que, com em temo, s'aparten del discurs dominant.

1. La seguretat no existeix

Ni paraigua nuclear ni històries. L'atemptat més gran dels últims anys ha estat comès només amb armes blanques! L'odi, la bogeria, el fanatisme o la desesperació són més temibles que totes les armes humanes. Com va dir el profeta Isaïas, la pau no és fruit de les guerres ni de les victòries bèliques, sinó de la justícia.

2. Els morts no dolen perquè siguin nostres, sinó perquè són éssers humans

Encara fa pocs anys, a Rwanda i amb cosa de tres dies, van morir, no deu mil, sinó centenars de milers de persones. Aquella barbàrie, de la qual tot el primer món tenia una bona part de culpa, per raons geoestratègiques i armamentistes, ens va sacsejar molt menys; i cap UEFA no va pensar a suprimir partits ni coses semblants. Aquesta decisió ens hauria semblat aleshores ridícula i injustificada. I, tanmateix, quan la solidaritat no és universal de debò, amenaça a convertir-se en servilisme.

3. No serà la tercera guerra mundial

No solament perquè l'enemic no està ben identificat, sinó perquè, després del Vietnam, nosaltres ja no estem per guerres sinó només per venjances. La primera condició de les nostres guerres és que nosaltres no tinguem víctimes. Ja no estem disposats a combatre, i que ens vagin arribant cadàvers a casa, o estranyes cartes de condolença d'alts comandaments militars. Ni som capaços de suportar unes altres conseqüències com la falta

de petroli, l'ensorrament de les borses i dels mercats financers o les crisis econòmiques. La nostra comoditat és la nostra debilitat. Atès que quan lluiten el qui té molt a perdre i el qui està disposat a morir, pot ser que aquest acabi essent el més fort, encara que vagi més mal armat.

4. Encara menys es tracta de "la guerra del bé contra el mal"

Aquesta neciesa del president Bush es pot perdonar per l'emoció del moment. Però amb una mica més de seriositat i de sinceritat potser hauríem de dir: en part ens ho mereixem.

Potser no per culpes personals, però sí perquè hem construït una civilització i un règim de (petites) llibertats, basats en l'exclusió dels altres i en l'opressió dels altres.

Els Estats Units van llançar la bomba atòmica, i encara no n'han demanat perdó. Van cometre actes de terrorisme a l'Iraq, van envair quan van voler Guatemala, Santo Domingo o Granada, van ensinistrar a l'Escola de les Amèriques una infinitat de torturadors hispanoamericans, i han mantingut una parcialitat que fa impossible la solució del conflicte araboisraelià.

Europa ha seguit a l'Àfrica una política colonial esgarrifosa, des del tràfic d'esclaus (fet pel qual tampoc no hem demanat perdó), fins a la tortura més refinada. Permeteu-me reproduir dues citacions de la nostra cultura europea, tretes de *Le Monde Diplomatique* del passat mes d'agost (p. 14), en un article que no era escrit després dels atemptats a Amèrica del Nord, sinó amb vista a la fracassada conferència de Durban:

"Cap filantropia o teoria racial, no pot convèncer gent raonable que la preservació d'una tribu de cafres a l'Àfrica del Sud és més important per a l'esdevenidor de la humanitat que l'expansió de les grans nacions europees de la raça blanca en general... Ja es tracti de pobles o d'individus, éssers que no produeixen res de valor no poden emetre cap reivindicació al dret a l'existència".

Aquest text, de 1912, és a la base de moltes conductes i polítiques nostres. Vegeu, si no, com defensaven l'esclavitud els pares de la nostra modernitat, com Montesquieu i Voltaire. Després la "pacificació" d'Indonèsia per Holanda va costar 70.000 morts. La presa de les Filipines pels Estats Units, en va costar 200.000, les revelacions actuals sobre la tortura a l'Algèria francesa són esborronadores... I així successivament. L'única diferència és que nosaltres ho hem oblidat i ells no.

Permeteu-me repetir-ho: som fills d'una cultura que va construir els seus petits espais de civilitat i de llibertat, a base de l'exclusió i del crim camuflat. Vàrem abolir l'esclavitud quan ja no era econòmicament necessària (per això avui l'estem ressuscitant). Si no reconeixem això, per dur que sigui, el camí de la pacificació va per viaranys guexos. I ens hem d'examinar perquè el que ens afligeixi de la barbàrie del passat dia 11 sigui, de debò, el dolor dels éssers humans (sagrats siguin d'on siguin) i no la humiliació del nostre inconfessat sentiment de superioritat primermundista. No fa gaires anys que Helder Cámara va definir la violència com una "espiral diabòlica": perquè quan algú ens tracta malament, acaba traient el pitjor de nosaltres. No ho oblidem.

José Ignacio González Faus
Publicat a *La Vanguardia*, 27.9.01

En una paret de Nova York alguna mà va escriure:

"Ull per ull deixa el món cec"

Des d'aquesta ciutat de Kazakhstan, país que és un exemple d'harmonia entre homes i dones de diferents orígens i confessions religioses, desitjo dirigir una crida molt sincera a tots, cristians i pertanyents a altres religions, a treballar junts per construir un món sense violència, un món que estima la vida i que avança en la justícia i la solidaritat: no podem permetre que el que ha succeït faci més profundes les divisions. La religió mai no pot ser font de conflicte.

Des d'aquest lloc, invito tant els cristians com els musulmans a elevar una immensa pregària a l'únic i omnipotent Déu, del qual tots nosaltres som fills, a fi que pugui regnar en el món el gran do de la pau. Que tots els pobles, amb el suport de la divina saviesa, puguin treballar pertot arreu per construir una civilització de l'amor, en la qual no hi hagi lloc per a l'odi, la discriminació i la violència. De tot cor, demano a Déu que mantingui el món en pau. Amén.

(Joan Pau II, Astana 23.9.2001)

S'assemblen molt entre si: el terrorisme artesà i el d'alt nivell tecnològic, el dels fonamentalistes religiosos i el dels fonamentalistes del mercat, el dels desesperats i el dels poderosos, el dels bojos que van pel món i el dels professionals d'uniforme. Tots comparteixen el mateix menyspreu per la vida humana: els assassins dels cinc mil cinc-cents ciutadans trinxats sota la runa de les Torres Bessones, que es van desplomar com castells de sorra seca, i els assassins dels dos-cents mil guatemalencs, la majoria indígenes, que han estat exterminats sense que mai la televisió ni els diaris del món els fessin cap cas. Ells, els guatemalencs, no van ser sacrificats per cap musulmà fanàtic, sinó pels militars terroristes que van rebre "suport, finançament i inspiració" dels successius governs dels Estats Units.

(Eduardo Galeano)